

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՎԱԴԵՄԻԱ
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК РА
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF ARMENIA

Հ. ԱՃԱՌՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ
ИНСТИТУТ ЯЗЫКА ИМЕНИ Р. АЧАРЯНА
H. ACHARYAN INSTITUTE OF LANGUAGE

ԼԵԶՈՒ

ԵՎ

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ЯЗЫК И ЯЗЫКОЗНАНИЕ

LANGUAGE AND LINGUISTICS

1 (16)

2017

ԵՐԵՎԱՆ • ЕРЕВАН • YEREVAN

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԸ ԳՐԱԲԱՐՈՒՄ

Բանասիր. գիտ. թեկնածու Լ. Ն. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Կայուն կապակցությունները վերախմաստավորված կամ ոչ փոխաբերական նշանակություն արտահայտող պատրաստի վերարտադրելի լեզվական միավորներ են: Ընդհանուր առմամբ կայուն կապակցություններն իրենց շարահյուսական կառուցվածքով համապատասխանում են կա՛մ բառակապակցություններին, կա՛մ նախադասություններին, այսինքն՝ ունեն կա՛մ անվանողական, կա՛մ հաղորդակցական արժեք:

Հաղորդակցական կայուն կապակցությունները խոսողի կողմից պատրաստի կերպով վերարտադրվում են որպես խոսքի ամբողջական հատվածներ¹: Նման կապակցությունների ամենակարևոր առանձնահատկություններն են ստորոգումը, հնչերանգը և մտքի ավարտվածությունը: Էական նշանակություն ունեն նաև եղանակավորությունը և բաղադրիչների շարադասությունը:

Խնդրո առարկա կապակցությունները կարելի է քննել ըստ կառուցվածքային-քերականական առանձնահատկությունների և իմաստային դիտվածքի:

Ներկա հոդվածում իմաստաբանության հայեցակետից քննության են առնվում հաղորդակցական կապակցությունները գրաբարի մակարդակում համաժամանակյա կտրվածքով, կատարվում է դրանց իմաստային (թեմատիկ) դասակարգում: Ըստ որում, մեր ուսումնասիրության ծիրի մեջ են առնված ոչ միայն գրաբարյան մասնակի վերախմաստավորում ունեցող կամ միաբնեռ և ամբողջական նոր իմաստավորմամբ օժտված կամ իդիոմատիկ հաղորդակցական կապակցությունները², այլև առած-ասացվածքները, թևավոր խոսքերն ու մաղթանքները³: Այս առումով հիմք ենք ընդունել

¹ Հաղորդակցական կայուն կապակցությունների մասին տե՛ս Պ. Ս. Բեդիրյան, Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն, Ե., 1973, էջ 180-184: Խ. Գ. Բաղիկյան, Ժամանակակից հայերենի դարձվածային միավորները, Ե., 1986, էջ 292-322: Ս. Ս. Մարգարյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1990, էջ 309-328: Ա. Գ. Նազարյան, Фразеология современного французского языка, М., 1987, էջ 204-208:

² Միակողմ կամ միաբնեռ վերախմաստավորում ունեցող և իդիոմատիկ արտահայտությունների մասին տե՛ս Խ. Գ. Բաղիկյան, նշվ. աշխ., էջ 81: Մ. Ս. Մ. Սմիտ, Фразеология английского языка, М., 1959, էջ 162: Ա. Գ. Նազարյան, նշվ. աշխ. էջ 64:

³ Տե՛ս Ս. Ս. Մուքիսյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, Ե., 1999, էջ 304: Հ. Ղազարյան, Գունանիշ բաղադրիչով դարձվածքները հայերենում, ռուսերենում և անգլերենում, Ե., 2004, էջ 113: Բ. Մ.

այն հանգամանքը, որ հաղորդակցական կայուն կապակցությունների մի մասը կազմվել է ժողովրդական մտածողության, հատկապես առած-ասացվածքների հիման վրա:

Առանձնակի ուշադրություն ենք դարձրել քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող հաղորդակցական կայուն կապակցություններին, որոնք, անշուշտ, հին հայերենում զգալի տեսակարար կշիռ ունեն:

Կարելի է կատարել նման միավորների իմաստային դասակարգում: Ըստ որում, այդօրինակ կապակցությունները ձևավորում են մի շարք իմաստային (թեմատիկ) խմբեր, որոնց էլ անդրադառնում ենք ստորև:

1. *Կրոնին՝ քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող կայուն կապակցություններ:* Դրանք կարելի է ենթարկել իմաստային ներքին խմբավորման՝ ըստ հետևյալ ենթախմբերի.

ա) *Աստծո և աստվածային հավատի փառաբանություն, ինչպես նաև վերջիններիս մասին տարաբնույթ դատողություններ:* *Օրինակ՝ Այս լինէր վասն օգնականութեան բարձրելոյն* (ԱԲ, 124) = Այս բանը լինում էր Աստծո օգնությամբ: *Քեզ փա՛ռք յամենայնի* (ն. տ., 278) = Փա՛ռք քեզ: *Ամենայն աշխատութիւնք վարձատրութեամբ են յԱստուծոյ* (ն. տ., 288) = Ամեն աշխատանք վարձատրվում է Աստծուց: *Աստուծոյ բարբառ է և ոչ մարդոյ* (ն. տ., 321) = Աստծո խոսք է և ոչ մարդու: *Բանք Տեան և բանք սուրբ* (ն. տ., 322) = Տիրոջ խոսքերը սուրբ են: *Բանք Տեան նրպէս զարծաթ ընտրեալ և փորձեալ յերկրէ* (Փարպ., 34) = Աստծո խոսքերն ընտիր և փորձված արծաթ են: *Օրհնեցի՛ց զՏէր յամենայն ժամ* (Եղ., 177) = Պիտի օրհնեմ Տիրոջն ամենայն ժամ:

բ) *Բարոյախոսություն, պատգամներ, ուսուցողական խրատներ:* *Օրինակ՝ Ընկալարո՛ւք զգիտութիւն քան զոսկի ընտիր* (ԱԲ, 120) = Ընտիր ոսկուց ավելի զգիտությունն ընդունեք: *Թէ ունիցիք հաւատս որչափ զհատն մանանխոյ* (ն. տ., 121) = Եթե մանանեխի հատի չափ հավատ ունենաք: *Մնա՛ ոչ զանցաւոր կեանս, այլ զաւիտենականն* (ն. տ., 284) = Ապրի՛ր ոչ թե անցավոր, այլ հավիտենական կյանքով: *Օրհնեցէ՛ք բանս քաղցունս* (ն. տ., 332) = Օրհնեցէ՛ք քաղցր խոսքերը: *Մարդկաբար*

Архангельский, Устойчивые фразы в современном русском языке, Ростов-на-Дону, 1964, էջ 154-155: А. И. Смирницкий, Лексикология английского языка, М., 1956, էջ 16:

զկեանս ընտրեցէ՛ք քան զմահ (Փարպ., 98) = Մարդուն վայել կերպով կյանքը նախընտրէ՛ք մահից: *Որչափ ի մեծութիւն հասանիցես, ի խոնարհութեան կալջի՛ր զանձն* (Եզն., 224) = Որքան բարձրանաս, այնքան խոնա՛րհ եղիր: *Միրեցես զընկերն քո իբրեւ զանձն քո* (ն. տ., 277) = Միրի՛ր ընկերոջդ ինչպէս քո անձը: *Որ ունի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ* (Մարկ., Դ.) = Ով ականջ ունի լսելու, թող լսի (Ով հավատում է, թող ապավինի Աստծուն): *Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ, իմանալ զքանս հանճարոյ* (Առակ., Ա.) = Ճանաչել իմաստությունը և խրատը, իմանալ հանճարի խոսքերը: *Լո՛ւր, որդեակ, խրատու հոր քո, եւ մի՛ մերժեր զօրենս մօր քո, զի պսակ շնորհաց ընկալցի զլուիս քո, եւ մանեակ ոսկի ի պարանոցի քում* (ն. տ.,) = Լսի՛ր, որդի՛ս, քո հոր խրատը և մի՛ մերժիր քո մոր հրահանգը, որովհետև դրանք շնորհքի պսակ են քո գլխին և ոսկե մանյակ քո պարանոցին: *Յականջս անզգամի ամենեւին մի՛ խօսի՛ր, զի մի՛ անգոսնեցէ զիմաստուն քանս քո* (Առակ., ԻԳ) = Անօրենի ականջին ամենևին մի՛ խոսիր, որպէսզի քո խոսքերի իմաստությունը չանարգվի⁴: *Մի՛ խնայեր խրատել զտղայ. զի թէ հարկանես զգաւագանաւ, ոչ մեռանի* (ն. տ.) = Մի՛ ափսոսիր խրատել երեխային, որովհետև եթէ զավագանով էլ զարկես նրան, չի մեռնի⁵: *Մի՛ լինիր վկայ սուտ՝ ընկերի քում, եւ մի՛ խաբիր շրթամբք քովք* (Առակ., ԻԴ) = Ընկերոջդ սուտ վկա մի՛ եղիր և մի՛ խաբիր քո շուրթերով: *Եղերո՛ւք միամիտք իբրև զաղանիս* (Ագաթ., 307) = Աղավնիների նման անմե՛ղ եղէք:

զ) Խոհափիլիսոփայություն. իմաստության տեղն ու դերը մարդու կյանքում:
Օրինակ՝ Մարդիկ սիրեցին զխաւար առաւել քան զլոյս (Ագաթ., 226) = Մարդիկ լույսից ավելի խավարը սիրեցին (հավատի և անհավատության մասին): *Մարդ ըստ պատկերի Աստուծոյ արարաւ* (ն. տ., 257) = Մարդն ստեղծվեց Աստծո պատկերով: *Լաւ է յստակ խորհրդով ննջել քան պիղծ խորհրդով աղօթս մատուցանել* (Եզն., 299) = Լավ է մաքուր մտադրությամբ ննջել, քան պիղծ մտադրությամբ աղոթել: *Որոց ոգիքն թուլացեալ են յերկնաւոր առաքինութենէն, յոյժ ընդ ահիւ անկեալ է բնութիւն մարմնոյ* (Եղ., II յեղ.) = Ում հոգիները թուլացած են երկնավոր առաքինությունից, սաստիկ երկյուղած է և մարմնի բնությունը: *Մահ ոչ իմացեալ՝ մահ է, մահ իմացեալ՝ անմահութիւն է* (ն. տ., II յեղ.) = Չգիտակցված մահը մահ է, գիտակցված մահը՝ անմահություն (գաղափարի՝

⁴ Հմմտ. *Մի՛ արկանիցէք զմարգարիտս ձեր առաջի խոզաց* հոմանշային կայուն կապակցությունը:

⁵ Հմմտ. *Ապտակով սնված տղան մորը կուրախացնի* արդի հայերենյան կայուն կապակցությունը:

հավատի համար զոհվելու մասին): *Կոյր զրկի ի ճառագայից արեգական, եւ տգիտութիւն զրկի ի կատարեալ կենաց* (ն. տ.) = Կույրը զրկվում է արեգակի ճառագայթներից, իսկ տգետը՝ կատարյալ կյանքից (հավատի՝ իմաստության՝ անմահության մասին): *Լաւ է կոյր աջօք, քան կոյր մտօք* (ն. տ.) = Լավ է աչքով կույր լինել, քան մտքով կույր (իմաստության մասին): *Թագաւոր եթէ ոչ ունի զիմաստութիւն արոճակից իւր, ոչ կարէ ի վիճակին իւրում վայելուչ գոլ* (ն. տ.) = Թագավորը եթէ իմաստուն չէ, չի կարող իր վիճակի մեջ վայելուչ լինել⁶: *Երկիւղ՝ թերահաւատութեան է նշանակ* (ն. տ., V յեղ.) = Վախը թերահավատության նշան է: *Իմաստութիւն յելս ճանապարհաց գովի* (Առակ., Ա.) = Իմաստությունն աղաղակում է դրսում: *Լաւ է իմաստուն, քան հզօր, եւ հանճարեղ, քան զայն, որ ունիցի դաստակերտս մեծամեծս* (Առակ., ԻԴ) = Իմաստունը լավ է հզօր մարդուց, և խոհեմ մարդը՝ բազում դաստակերտներ ունեցողից:

դ) *Դատողություններ Աստծո արդար դատաստանի մասին. Հատուցէ մարդոց ըստ իւրաքանչիւր գործոց նոցա* (ԱԲ, 497) = Հատուցելու է բոլոր մարդկանց համաձայն իրենց գործերի: *Ըստ գործոց մեղաց մերոց հատուցանէ մեզ Տէր* (Բուգ., 165) = Տէրը հատուցելու է մեզ ըստ մեր մեղքերի:

2. *Անձի հոգևոր հատկանիշներին⁷, հոգեբանական վիճակներին վերաբերող կայուն կապակցություններ:* Իմաստային այս խմբին պատկանող հաղորդակցական կայուն կապակցությունները ևս կարելի է ենթարկել ներքին խմբավորման՝ ըստ այդմ տարբերակելով թեմատիկ հետևյալ ենթախմբերը.

ա) *Դատողություններ անձի մտավոր-հոգևոր հատկանիշների մասին, վերջիններիս (դրական կամ բացասական) գնահատական:* Օրինակ՝ *Անկարօտք գոլով ըստ բնական պիտոյից, սակայն ի պէտս փառացն անհազ են* (ԱԲ, 261) = Թեպետև զուրկ չեն բնական բարիքներից, սակայն փառքի հարցում անհազ են: *Պարտ է արդարոյն լինել մարդասէր* (ն. տ., 276) = Արդարը պետք է մարդասէր լինի): *Կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ՝ սխալ է* (ն. տ., 607) = Սխալ է կույրի կողմից կույրին առաջնորդելը (անտեղյակության՝ տգիտության մասին): *Աշակերտք հեղձք առ ուսումն և փոյթք առ ի*

⁶ Հմմտ. *Մարդն է տեղը զարդարում, ոչ թե տեղը՝ մարդուն* լատինական ծագման հոմանշային հաղորդակցական կայուն կապակցությունը արդի հայերենում:

⁷ *Անձի արտաքին հատկանիշ* է ցույց տալիս՝ *Թեպետ էր մարմնով փոքր, այլ ոչ որքան զՄակեդոնացին Աղեքսանդր* (ԱԲ, 121) = Որքան էլ փոքրամարմին էր, Ալեքսանդր Մակեդոնացու չափ չէր, հաղորդակցական կայուն կապակցությունը:

վարդապետել (Խոր., 364) = Աշակերտներն ուսման մեջ՝ ծուլ, իսկ ուսուցանելու մեջ՝ փութաջան: *Անգործ մեղու լաւ է, քան զժիր պիծակ* (Եզն., 310) = Անգործ մեղուն ժիր պիծակից լավ է (մարդու աշխատասիրության մասին):

բ) *Դատողություններ անձի հոգեբանական վիճակների մասին*: Օրինակ՝ *Քստմունք գնան ընդ անդամսն* (ԱԲ, 114) = Մարմնով սարսուռ է անցնում. սաստիկ վախենում է: *Իբրև յաղբերակաց հոսէին յաչաց իւրեանց* (ն. տ., 121) = Նրանց աչքերից արցունքը հոսում էր ինչպես աղբյուրից: *Որպէս ի ծովու ալեկոծիւք* (ն. տ.) = Ալեկոծվում ենք ինչպես ծովի մեջ: *Համբերութեան մեզ պետք են* (ն. տ., 277) = Համբերության կարիք ունենք (Համբերել է պետք): *Սարսափին գայ զօսկերօքն* (Եզն., 177) = Ոսկորները դողում են (Սարսափում է): *Տրտում եմ, անմխիթար մինչև ի մահ* (Փարպ., 197) = Չափազանց տխուր՝ անմխիթար եմ: *Կարելիք եմ մերձ ի մահ* (ն. տ., 198) = Խիստ տխուր՝ վիրավոր եմ: *Խոցոտեցին զիս ի մահ* (ն. տ.) = Սաստիկ խոցեցին, ցավ պատճառեցին ինձ:

գ) *Անձի հոգեբնախոսական գործունեություն*: Օրինակ՝ *Շատախօսութեանն հոսանք իբրև յաղբերէ դիմեն* (Խոր., 249) = Խոսքերը բխում են ինչպես աղբյուրից: (Սաստիկ շատախոսում են): *Բանիւք իւրեանց խոցեն որպէս սրով* (ԱԲ, 121) = Իրենց խոսքերով խոցում են ինչպես սրով (Խոսքերով սաստիկ ցավ են պատճառում): *Մի՛ խօսիր ընդ մեզ իբրև զտղայս* (ն. տ.) = Մեզ հետ մի՛ խոսիր ինչպես երեխաների հետ: (Մի՛ խաբիր մեզ): *Խոստանայ ի վեր քան զմարդ, և քան զմժիս ազդել ոչ կարէ* (ն. տ.) = Մարդու ուժերից վեր խոստումներ է տալիս և ոչինչ չի կարողանում անել: *Իբրև զանխրատ և զաներկիւղ ստամբակս խօսիս* (Եղ., 184) = Անխրատ և անվախ անհնազանդների պես ես խոսում (Խիստ հանդուգն ես խոսում)⁸:

3. *Որևէ գործընթացի կամ բնության երևույթի վերաբերող կայուն կապակցություններ*: Հաղորդակցական կայուն կապակցությունների իմաստային այս խմբում ի հայտ են գալիս թեմատիկ հետևյալ ենթախմբերը.

⁸ Վերը բերված կապակցությունները պատկերավորության հիման վրա ստեղծված հաղորդակցական կայուն կապակցություններ են: Մասնագիտական գրականության մեջ այդօրինակ կապակցություններն անվանվում են համեմատություն-դարձվածային միավորներ: Խնդրո առարկա միավորների մասին հանգամանորեն տե՛ս *Խ. Գ. Բաղիկյան*, նշվ. աշխ., էջ 103-106, Դարձվածային ոճաբանություն, Ե., 2000, էջ 22, *Ա. Դ. Նազարյան*, նշվ. աշխ., էջ 112:

ա) *Բնության երևույթներ*: Օրինակ՝ *Ժամ ընդ երեկոյ կոյս էր խոնարհեալ* (ԱԲ, 124) = Օրը երեկոյացել էր (Երեկոյան կողմ էր): *Արդ բարիոք է արեգակն եւ գեղեցիկ բնութեամբ* (Եզն., 1, 9) = Արդ բարի է արեգակը և բնութեամբ գեղեցիկ:

բ) *Որևէ երևույթի կամ գործընթացի (դրական կամ բացասական) գնահատական*. Օրինակ՝ *Ձի նչ է յարդ առ ցորենաւ* (ԱԲ, 106) = Հարդն ի՞նչ է ցորենի համեմատությամբ (Կարևորն անկարևորից զատել է պետք): *Քան զաւագ բազմացան* (ն. տ., 120) = Մաստիկ բազմացան: *Ճշմարտութեան մօտ է* (ն. տ., 125) = Ճմարտանման է (Խելամիտ է): *Ձամենայն ծառ պտղովն // ի պտղոյն ճամաչեմք* (ն. տ., 296) = Ամեն ծառ իր պտղով ենք ճանաչում (Ամեն գործում կարևորն արդյունքն է): *Քանզի անպատում է և ի վերքան զմիտս և զլեզու մարդկան* (Եզն., 263) = Որովհետև անպատմելի է և խելքից՝ մտքից դուրս (Անհավանական է): *Երկու հակառակք իրերաց միմեանց ծախիչք են, որպէս խաւարի լոյս, եւ ջեր սառնամանեաց* (ն. տ., 1, ԺԵ) = Երկու իրար հակառակ բաները միմյանց ոչնչացնողներ են, ինչպես լույսը վերացնում է խավարը, և ջերմությունը՝ սառնամանիքը: *Ձի որ չար ինչ է, նորա եւ ամենայն ինչ վնասակար է* (ն. տ.) = Որովհետև չարի ամեն ինչն է վնասակար (Չարը միշտ մերժելի է): *Չիք ինչ որ բնութեամբ չար է* (ն. տ.) = Էությամբ չար ոչինչ չկա (Չարը բնածին չէ):

գ) *Որևէ երևույթի կամ գործընթացի ավարտ՝ դրական (կամ բացասական) արդյունքով*: Օրինակ՝ *Վազեցիր զինեւ* (ԱԲ, 97) = Ինձ հանգիստ թողեցին: *Անցին զմտաւ* (ն. տ.) = Մտքիցս թռան: *Ելեր զխրատով նորա* (ն. տ.) = Նրա խրատն անտեսեցիր (Չլսեցիր նրան): *Անցոյց զքն զմեղս քո* (ն. տ.) = Մեղքերդ վերցրեց քեզանից (Մաքրագործեց քեզ): *Ձանթակէզ հրոյն ապրեցաւ* (ն. տ., 99) = Այրող-փոթորկող կրակից ազատվեց (Մեծ փորձանքից փրկվեց): *Որպէս ի խաւարէն... զերծեալք ի լոյս՝ խնդային* (Փարպ., 16) = Խավարից դեպի լույս եկածների պես ուրախացան (Անելանելի վիճակից ազատվեցին): *Անսաստութիւնն եղեւ պատճառ մահուան մարդոցն, իբրեւ յանցաւորի* (Եզն., 47) = Անսաստությունը մարդկանց մահվան պատճառ եղավ ինչպես հանցավորների (Ամեն ինչում չափի զգացողություն է պետք):

4. *Հասարակական կյանքին առնչվող կայուն կապակցություններ*: Այս կարգի հաղորդակցական կայուն կապակցություններում առանձնացվում են իմաստային հետևյալ ենթախմբերը.

⁹ Հմմտ. *Պտուղը ծառից հեռու չի ընկնում* (Երեխաները ժառանգում են ծնողների բնավորության գծերը):

ա) *Մարդ-հասարակություն փոխհարաբերություն*: Օրինակ՝ *Գովեստը գրեզ ընկերն՝ և մի քո բերան, օտարն՝ և մի քո շրթունք* (ԱԲ, 419) = Թող քեզ ուրիշները գովեն: *Որչափ մեծ է իշխանություն, դժուարին է մարդն* (ն. տ., 435) = Որքան մեծ է իշխանությունը, այնքան դժնի է մարդը (Փառքին համարժեք փոխվում է և մարդը): *Մոլիս դու, դե՛ւ ուրեմն հարաւ ի քեզ* (Բուգ. VI, Ը) = Գժվե՛լ ես, ինչ է, թե՛ ղիվահարվել:

բ) *Մարդ-տիեզերք փոխհարաբերություն*: Օրինակ՝ *Միթե մե՛ծ ինչ է մարդ քան զերկինս և զերկիր* (Ագաթ., 182 – Մի՞ թե մարդը երկնքից ու երկրից ավելի մեծ է (Մարդը ոչինչ է տիեզերքի համեմատ): *Նա աւասիկ իբրեւ զկառս իմն լծեալ ի չորից երիվարաց զաշխարհս տեսանեմք* (Եզն., 17) = Աշխարհն ահա տեսնում ենք որպես չորս երիվարով լծված մի կառք:

գ) *Ազահությունը և շահամոլությունը մարդկային հարաբերություններում*: Օրինակ՝ *Ոչինչ է խտիր ընդ բազումս կամ ընդ սակաւս* (ԱԲ, 114) = Շատի և քչի միջև զանազանություն չկա (Շատի հետևից ընկնելով՝ կարելի է ոչինչ ձեռք չբերել): *Միայն օգտիցն ևեթ հայիք* (ն. տ., 29) = Միայն օգուտի էք սպասում (Միայն շահն է ձեզ հետաքրքրում): *Բարեկամք մեծատանց բազումք* (ն. տ., 420) = Հարուստների բարեկամները բազում են (Մարդիկ շահամոլ են // Հարուստներին են պատիվ մատուցում):

Այսպիսով՝ հանգում ենք հետևյալ եզրակացություններին: 1) Հաղորդակցական կայուն կապակցությունները մասամբ կամ ամբողջությամբ վերախմաստավորված կամ ոչ փոխաբերական նշանակություններ ունեցող պատրաստի վերարտադրելի արտահայտություններ են: 2) Դրանք հանդես են գալիս խոսքային հատուկ պայմաններում որպես խոսքի ամբողջական և ինքնուրույն միավորներ:

3) Դրանց ամենակարևոր առանձնահատկություններն են ստորոգումը, հնչերանգը և մտքի ավարտվածությունը: Էական նշանակություն ունեն նաև եղանակավորման, ժամանակի, դեմքի և թվի, հաստատման – ժխտման քերականական կարգերը: 4) Նախադասության ձևավորում ունեցող կայուն կապակցությունները, առածները և ասացվածքները՝ որպես խրատական բնույթի ղիպուկ արտահայտություններ, ունեն իմաստային-գործառական աղերսներ: 5) Դրանք ենթարկվում են իմաստային (թեմատիկ) դասակարգման՝ արտահայտելով մարդու և նրան շրջապատող աշխարհին վերաբերող տարբեր հատկանիշներ,

հարաբերություններ: 6) Առանձին ուշադրության են արժանի կրոնին՝ քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող հաղորդակցական կայուն կապակցությունները, որոնք առնչվում են աստծուն և աստվածայինին, այլև վերաբերում են իմաստասիրությանն ու բարոյախոսությանը՝ կարևորելով դրանց դերն ու նշանակությունը իրականության մեջ:

Համառոտագրություններ

ԱԲ – Ա. Բագրատունի, Հայերեն քերականութիւն ի պէտս զարգացելոց, Վենետիկ, 1852:

Ագաթ. – Ագաթանգեղայ Պատմութիւն Հայոց, Տփղիս, 1909:

Առակ. – Առակք Սողոմոնի // Աստուածաշունչ մատեան Հին և Նոր կտակարանաց, Ե., 1997:

Բուգ. – Փաւստոսի Բուզանդացոյ Պատմութիւն Հայոց, Ս. Պետերբուրգ, 1883:

Եգն. – Եգնկայ Կողբացոյ Եղծ աղանդոց, Վենետիկ, 1826:

Եղ. – Եղիշէի Վասն Վարդանայ և Հայոց պատերազմին, Ե., 1957:

Խոր. – Մովսիսի Խորենացոյ Պատմութիւն Հայոց, Տփղիս, 1913:

Մարկ. – Աւետարան ըստ Մարկոսի // Աստուածաշունչ մատեան Հին և Նոր կտակարանաց, Ե., 1997:

Փարպ. – Ղազարայ Փարպեցոյ Պատմութիւն Հայոց և Թուրթ առ Վահան Մամիկոնեան, Տփղիս, 1904:

Л. Н. Аветисян. Семантические группы коммуникативных устойчивых сочетаний в габаре. Устойчивые сочетания (в дальнейшем: УС) семантически переобразованные (частично или целостно) или непереосмыслённые языковые единицы характеризующиеся воспроизводимостью. В данной статье по синхронному анализу рассматриваются вопросы семантики коммуникативных УС габара. Семантически переобразованные коммуникативные УС габара включают: 1. Унилатеральные УС, 2. Идиомы. Коммуникативные УС габара могут быть распределены по тематическим группам.

L. N. Avetisyan. On the semantic groups of communicative stable compounds in Old Armenian. Stable compounds (therefore SC) are semantically transfiguring (partly or fully) or non-metaphorical language units. They are characterized with ready reproduction. The questions of semantics of communicative SC of old Armenian on synchronic basis are scrutinized in this article. The semantically transfiguring communicative SC of old Armenian are include: 1. unilateral SC, 2. idioms. Communicative SC of old Armenian can be divided due to the thematic groups.